

Asia Tekijänoikeus piirroshahmoon
Hakija Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
Annettu 13.10.2006

LAUSUNTOPYYNTÖ

Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen talous- ja omaisuusrikosyksikkö on pyytänyt tekijänoikeusneuvostoa lausumaan A:n poliisille tekemän tutkintapyyntönsä johdosta. Tutkintapyyntö koskee tekijänoikeutta piirroshahmoon ja piirroshahmon väitettyä luvaton käyttöä.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Helsingin rikospoliisille tekemässään tutkintapyyntönsä on A pyytänyt rikospoliisia tutkimaan, onko hänen tekijänoikeuksiaan loukattu toistuvista kielloista huolimatta.

Selostus asiasta

Helsingin rikospoliisille osoitetussa kirjeessä A kertoo piirtäneensä vuonna 1985 B:n satuhahmolle "C" ulkomuodon. B alkoi esittää satuhahmoa ensin televisio-ohjelmassa Oy Yleisradio Ab:lle ja myöhemmin C:stä tehtiin kaksi elokuvaa. C syntyi A:n kertoman mukaan kahdesta tekijästä, hänen luomastaan hahmosta sekä B:n kertomuksista.

A:n tutkintapyyntöön on oheistettu sopimuksia, joista hän kertoo niiden osoittavan hänen oikeutensa C:n piirroshahmoon. "Koen, että koska C on alun perin ollut piirretty, kuten esimerkiksi Aku Ankka, ei sitä kukaan muu voi luoda uudestaan. Esittää voi todennäköisesti kuka vaan, mutta ei piirtää". A on loukkaantunut siitä, että Y Oy on piirittänyt uuden C-

hahmon ja on tekemässä myös siitä animaatioelokuvaa. Hän on ollut yhtiöön yhteydessä mutta ei kertomansa mukaan ole saanut toivomaansa vastausta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto antaa TekijäL 55 §:ssä säädetyn tehtävänsä mukaisesti lausuntoja tekijänoikeuslain tulkinnasta. Tekijänoikeusneuvosto tulkitsee sille esitettyä lausuntopyyntöä niin, että kyse on tekijänoikeudesta piirroshahmoon.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset.

Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se niin sanotusti ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Teoskynnyksen katsotaan yleensä ylittyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Teoskynnyksen ylittyminen harkitaan tapauskohtaisesti.

Vakiintuneen näkemyksen mukaan ideat, aiheet, periaatteet yms. jäävät tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Tekijänoikeus ei estä esimerkiksi kahta henkilöä kirjoittamasta kirjaa samasta aiheesta. Tekijänoikeus suojaa ainoastaan sitä omaperäistä ilmenemismuotoa, joka tietylle aiheelle, ideoille ym. on kirjallisessa tai taiteellisessa teoksessa annettu.

Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään TekijäL 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyn rajoituksen, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Säännöksen 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, esitetään julkisesti esitystapahtumassa, kun sen kappale tarjotaan myytäväksi,

vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näytetään julkisesti.

Tekijän moraalista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. TekijäL 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Tekijän nimi ilmoitetaan ilmoittamalla hänen nimensä, nimimerkkinsä tai salanimensä. Tekijän nimen ilmoittamisvelvollisuus on sidottu hyvän tavan mukaisuuteen. Kaikissa tilanteissa (esimerkiksi jumalanpalveluksissa tai hautajaisissa esitettävä musiikki) tekijän nimen ilmoittaminen ei ole tapana. TekijäL 3 §:n 2 momentissa kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla ja teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeus on TekijäL 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Tekijänoikeusneuvosto toteaa ensin, että tekijänoikeuslaki ei sellaisenaan tarjoa suojaa piirroshahmoon vaan teostasoiseen piirroksen. Mitä tulee tekijänoikeusneuvostolle toimitettuihin C-hahmoa koskeviin piirroksiin, A:lla on tekijänoikeus niihin, sillä niiden voidaan katsoa olevan niin itsenäisiä ja omaperäisiä, että ne ylittävät teoskynnyksen.

Mikäli joku kopioi A:n tällaisen C-piirroksen, tai jos uutta C-hahmosta tehtävää piirrosta on pidettävä A:n tällaisen C-piirroksen muunnelmana niin että se ei nauti itsenäistä teokselle tarjottavaa tekijänoikeussuojaa A:sta riippumatta, on tällaisen piirroksen käytöstä sovittava A:n kanssa.

A ei kuitenkaan voi tekijänoikeuslakiin vedoten saada suojaa pelkästään sitä vastaan, että joku toinen tekee elokuvan C-hahmosta tai että C piirretään uudestaan sellaisella tavalla, joka ei loukkaa A:n oikeutta.

Tekijänoikeusneuvosto ei lakisääteisen tehtävänsä puitteissa tutki niitä suojamuotoja, joita sisältyy muihin lakeihin, kuten esimerkiksi lakiin sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa.

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Arto Alaspää, Martti Heikkilä, Tuula Hämäläinen, Päivi Liedes, Kirsi-Marja Okkonen, Risto Ryti, Markku Uotila ja Martti Virtanen.